
”Mä oon vaan halunnu tehä töitä koko ajan”

Nuorten kokemuksia työhönvalmennuksesta

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu, kevät 2015

Miia Aaltonen

LAHDENSIVU

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen kasvatus

Tekijä	Miia Aaltonen	Vuosi 2015
Työn nimi	”Mä oon vaan halunnu tehdä töitä koko ajan” – Nuorten kokemuksia työhönvalmennuksesta	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nuorten ajatuksia työelämästä sekä tutkia nuorten kokemuksia Työhönviejät-hankkeen yksilöllisestä työhönvalmennuksesta. Työhönviejät-hanke toteutettiin osana valtakunnallista ESR-rahoitteista Opit käyttöön-hanketta Hämeenlinnassa 16.12.2013–30.4.2014. Työhönviejät-hankkeen tavoitteena oli kehittää ja pilotoida Nuorisotakuun toteutumista edistäviä palvelumuotoja. Hanke toteutettiin yhteistyössä useiden paikallisten toimijoiden kanssa ja sen hallinnoinnista vastasi Sosiaalikehitys Oy. Yksilöllisen työhönvalmennuskokeilun toteutti Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys. Työhönvalmennuksessa nuoria autettiin työnhaun asiapapereiden laatimisessa sekä työ-, työkokeilu- tai koulutuspaikan etsimisessä ja tuettiin nuorta työelämään siirtymisessä.

Opinnäytetyön teoreettisen pohjan muodostavat nuoruuden määritelmä, nuoren integroituminen yhteiskuntaan, Nuorisotakuun kuvaus sekä työttömän nuoren työllistymistä edistävät palvelut ja vaihtoehdot. Opinnäytetyössä tutkittiin, millaisia odotuksia ja haasteita nuoret kokevat työelämään siirtymisessä, millaista tukea nuoret olivat työhönvalmennuksesta saaneet sekä miten nuorten työllistymistä tukevia palvelumuotoja voitaisiin kehittää. Tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla kolmea työhönvalmennukseen osallistunutta nuorta ja aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Opinnäytetyön tuloksena voidaan todeta, että yksilöllinen työhönvalmennus voi tukea nuoren työllistymistä. Nuoret kaipaavat henkilökohtaista ja konkreettista ohjausta työnhakuun. Nuorten mukaan työhönvalmennuksesta saatu tuki ja kannustus motivoivat työnhakuun ja saadut kontaktit helpottivat työelämään siirtymistä. Nuorisotakuun edistämiseksi on tärkeää kehittää ja ylläpitää monipuolisia palveluita ja monialaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Avainsanat Nuorisotakuu, nuoret, nuorisotyöttömyys, työhönvalmennus

Sivut 29 s. + liitteet 2 s.

LAHDENSIVU

Degree programme of Social Work
Sociopedagogic Education

Author	Miia Aaltonen	Year 2015
Subject of Bachelor's thesis	“I've just wanted to work all the time” – Young people's experiences of individual job coaching	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to examine the experiences and views of unemployed young people regarding the individual job coaching implemented in the Työhönviejät project in Hämeenlinna 16.12.2013–30.4.2014. The service pilot project Työhönviejät was a part of the national Opit käyttöön project coordinated by Sosiaalikehitys Oy and financed by the European Social Fund. The aim was to develop and pilot new methods to promote employment for young people and the implementation of the Youth Guarantee. The Työhönviejät project was implemented by several local service providers. The piloting of the individual job coaching was organized by the 4H Association in Hämeenlinna area. The coaching included helping the young people with job and school applications, seeking actual and trial workplaces and supporting the young people accessing work or studies.

The theoretical grounds of this thesis are the definition of youth, integration of young people into society, the Youth Guarantee, and the services and options for the unemployed young people. The aim was to examine what kind of expectations and challenges the unemployed young people experienced in accessing employment, what kind of support was provided to them during the individual job coaching, and how the support services should be developed to enhance the employment opportunities of young people. The study material of this thesis is based on the interviews of three young people who participated in the individual job coaching pilot project.

The main result of this thesis was that the individual job coaching can promote employment for young people. The young people need concrete help and support in job seeking. The support and encouragement they received during job coaching motivated them in job seeking, and the gained contacts facilitated accessing employment or trial work period. Promoting the goals of the Youth Guarantee requires developing and maintaining versatile services for the young people and also multi-sectoral cooperation between the different service providers.

Keywords Youth Guarantee, young people, youth unemployment, job coaching

Pages 29 p. + appendices 2 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	2
3	NUORI – MATKALLA TYÖELÄMÄÄN.....	3
3.1	Nuoruuden määritelmä	4
3.2	Yhteiskuntaan kiinnittyminen ja syrjäytyminen	4
3.3	Nuorisotyöttömyys ja nuorten yhteiskuntatakuu	6
4	NUOREN VAIHTOEHDOT JA TYÖLLISTYMISEN TUKEMINEN.....	7
4.1	Työttömän nuoren oikeudet ja velvollisuudet	8
4.2	Työttömän nuoren toimeentulo.....	8
4.3	Nuorten työllistymistä tukevat palvelut	9
4.4	Työhönvalmennus	11
5	AIEMMAT TUTKIMUKSET	13
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
7.1	Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät	15
7.2	Aineiston hankinta ja analyysi.....	16
7.3	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	17
8	ANALYYYSIN TULOKSET	17
8.1	Työelämän odotukset ja työllistymisen haasteet	18
8.2	Kokemukset Työhönviejät-hankkeen yksilöllisestä työhönvalmennuksesta	19
8.3	Palvelumuotojen ja tuen kehittäminen	20
9	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	22
10	POHDINTA.....	24
	LÄHTEET	27

Liite 1	Haastattelukysymykset
Liite 2	Haastatteluostumus

1 JOHDANTO

Nuorisotyöttömyys, sekä erityisesti keinot nuorten työllisyyden edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat olleet yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä vuonna 2013 voimaan astuneen Nuorten Yhteiskuntatakuun ansiosta. Opinnäytetyön aiheena teema on tärkeä ja erittäin ajankohtainen. Nuorten parissa työskentelevien toimijoiden panostaminen nuorten palveluiden kehittämiseen sekä uudenlaisten nuorten työllistymistä edistävien toimintamallien luomiseen on näkynyt valtakunnallisesti vireänä hanketoimintana. Hyvistä käytännöistä tarvitaan tietoa. Nuorisotakuu, nuorten työttömyyden vähentäminen ja syrjäytymisen ehkäisy on kaikkien nuorten kanssa toimivien tahojen yhteinen kansallinen projekti.

Opinnäytetyöni aiheena on tutkia hämeenlinalaisten, alle 25-vuotiaiden nuorten ajatuksia työelämästä sekä kokemuksia Työhönviejät-pilottihankkeen yksilölliseen työhönvalmennukseen osallistumisesta. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, miten nuorten työllistymistä tukevia palveluita voitaisiin kehittää. Työhönviejät-hanke oli Sosiaalikehityksen hallinnoiman Opit käyttöön-hankkeen osahanke, jossa tavoitteena oli pilotoida uusia toimintamalleja nuorten työllistämisen tueksi. Hankkeen toiminta-aika oli 16.12.2013 – 30.4.2014 ja mukana oli useita eri toimijoita. Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistyksen toteuttaman hankeosuuden toimintamuodot olivat yksilöllinen työhönvalmennus sekä työelämätietopiste DuuniNurkka.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla kolmea Työhönviejät-hankkeen yksilöllisessä työhönvalmennuksessa mukana ollutta alle 25-vuotiasta nuorta. Haastatteluaineisto analysoitiin teemottelemalla. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa yksilöllisen työhönvalmennuksen hyödyllisyydestä nuorten työllistymisen tukemisessa. Opinnäytetyössä tutkittiin millaisia odotuksia ja haasteita nuoret kokevat työelämään siirtymisessä, millaista tukea nuoret olivat työhönvalmennuksesta saaneet sekä miten nuorten työllistymistä tukevia palvelumuotoja voitaisiin kehittää. Opinnäytetyön teoreettisen pohjan ovat muodostaneet nuoruuden määritelmä, nuoren integroituminen yhteiskuntaan, Nuorisotakuun kuvaus sekä työttömän nuoren työllistymistä edistävät palvelut ja vaihtoehdot. Teoriaosan tavoitteena on muodostaa kokonaiskuvaa siitä yhteiskunnallisesta kentästä, jonka puitteissa sekä työttömät nuoret että työhönvalmennuskokeilu toimivat.

Yksilöllisen työhönvalmennuksen toimintaideana oli nuoren henkilökohtainen tukeminen ja ohjaaminen työnhaussa ja työelämään siirtymisessä. Työttömän nuoren tukeminen edellyttää monialaista palveluohjauksellista yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Hankkeessa tehtiin tiivistä yhteistyötä useiden paikallisten toimijoiden kanssa, erityisesti Hämeenlinnan kaupungin etsivän nuorisotyön sekä TE-palveluiden kanssa.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Ajatus opinnäytetyön aiheelle tuli joulukuussa 2013, kun silloinen työnantajan Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys tarjosi minulle projektipäällikön ja työhönvalmentajan tehtäviä Sosiaalikehitys Oy:n koordinoimassa Työhönviejät-palvelupilottihankkeessa. Olin työskennellyt 4H-yhdistyksellä useamman vuoden lasten- ja nuorten ohjaajana yhdistyksen eri toiminoissa, kuten iltapäivätoiminnassa ja nuorisotiloilla. Palvelupilotissa 4H-yhdistyksen tarkoitus oli toteuttaa nuorten työllistymistä tukevien palvelumuotojen kokeilu, jota varten yhdistys palkkasi kaksi työntekijää. Hanke vaikutti mielenkiintoiselta ja samalla aloimme yhdessä pohtia opinnäytetyön toteuttamista hankkeeseen liittyen.

Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistyksen kattava lasten ja nuorten toimintaja palvelupaletti työllistää vuosittain yli 100 henkilöä. Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys palkittiin kunniamaininnalla valtakunnallisessa Vastuullinen kesäduuni -kampanjassa vuonna 2013. 4H-toiminnan keskeisin tavoite on toiminnan kautta tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä kohti yritteliästä ja vastuullista aikuisuutta. Yhdistyksen keskeisimpiä toimintamuotoja ovat monipuolinen kerho- ja harrastetoiminta sekä kierrätys- ja työpajatoiminta. Valtakunnallinen 4H-liitto tuottaa runsaasti nuorten työelämätiätoutta ja yrittäjyyttä edistävää materiaalia ja koulutuksia. 4H on merkittävä nuorten työllistäjä myös valtakunnallisella tasolla: Yhdistykset työllistävät vuosittain n. 8000 henkilöä. (Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys 2013.)

Työhönviejät-hanke oli Sosiaalikehitys Oy:n rahoittama ja hallinnoima, ESR-rahoitteisen Opiit käyttöön -hankkeen pilottihanke, jossa tavoitteena oli kokeilla ja kehittää uusia toimintamalleja nuorten työllistämisen tueksi. Hanke toimi ajalla 16.12.2013–30.4.2014. Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistyksen toteuttaman työhönvalmennus- ja DuuniNurkka-palveluiden lisäksi muita Työhönviejät-hankkeen pilotoitavia palveluita olivat Dumelakoulutuksen järjestämä kulttuurialan Flash-koulutus, Bovallius-Palveluiden Työpankin toteuttama työnetsintä-palvelu sekä Hämeen Sininauha ry:n ja Etelä-Hämeen Marttojen toteuttamat nuorten parissa toimivien työntekijöiden talousohjauskoulutus sekä nuorten talouden- ja arjenhallinnan kurssi (Kinnunen 2014, 1).

Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistyksen toteuttamassa hankeosuudessa keikiltiin kahta eri palvelumuotoa: yksilöllistä työhönvalmennusta sekä työelämätiätopiste DuuniNurkkaa. DuuniNurkan tavoitteena oli lisätä nuorten työelämävalmiuksia viemällä työelämätiätous tehokkaasti sinne, missä nuoret ovat: oppilaitoksiin. Ajatuksena oli, että lisäämällä nuorten työelämätiätoutta ja -valmiuksia voidaan helpottaa ja nopeuttaa työelämään kiinnitymistä, mikä voi ehkäistä nuorten työttömyyttä ja siten syrjäytymistä. Pääyhteistyökumppaniksi valikoitui Koulutuskuntayhtymä Tavastian ammatitopisto. DuuniNurkkaa toteutettiin hankkeen aikana kahdesti viikossa neljä tuntia kymmenen viikon ajan. (Kinnunen 2014, 2.)

Yksilöllisessä työhönvalmennuksessa työskenneltiin yhteensä 31 nuoren kanssa. Tavoitteena oli tukea ja ohjata työttömiä nuoria kohti työelämää yksilöllisen työhönvalmennuksen ja ohjauksen avulla. Työhönvalmennusprosessissa nuoren työ- ja elämäntilanne kartoitettiin ja hänen kanssaan käytiin läpi työelämän perusasioita, kuten työelämän pelisääntöjä ja työnhaun asiapapereiden tekemistä. Työskentelyä toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Hämeenlinnan Kaupungin Etsivän Nuorisotyön ja TE-palveluiden kanssa, joiden kautta nuoret pääasiassa ohjautuivat palveluun. Lisäksi nuorten kanssa pohdittiin koulutusvaihtoehtoja ja tuettiin yhteishakuasioissa. (Kinnunen 2014, 11–12.)

Työpaikkojen ja työkokeilupaikkojen etsimisessä tehtiin yhteistyötä Bovalius-Palveluiden Työpankki-hankkeen kanssa. Yhteistyön puitteissa hankkeen nuorille järjestettiin työhaastattelut, johon valmistautumisessa nuoria tuettiin. Yksilöllisessä työhönvalmennuksessa oli aluksi tavoitteena tukea nimenomaan ammattiin valmistuneita nuoria työhön siirtymisessä, mutta suurella osalla nuorista ei ollut tutkintoa tai opinnot olivat keskeytyneet, jolloin työskentelyssä keskityttiin yhteishakuasioihin tai koulutus- ja uramahdollisuuksien selvittämiseen ja työkokeilupaikkojen etsintään. (Kinnunen 2014, 11–12.)

Niitä nuoria, jotka pääsivät töihin tai työkokeiluun, tuettiin aloitusvaiheessa ja heitä käytiin tapaamassa työpaikoilla. Nuorille soveltuvien työpaikkojen löytäminen oli vaikeaa korkeiden koulutus- ja osaamisvaatimusten sekä kovan kilpailun vuoksi. Tästä huolimatta 25 nuorta työllistyi hankkeen aikana joko työkokeiluun tai palkkatyöhön. (Kinnunen 2014, 13.)

3 NUORI – MATKALLA TYÖELÄMÄÄN

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön teoreettista viitekehystä. Kahdessa ensimmäisessä luvussa määritellään nuoruuden käsitettä sekä nuoren sosiaalisuutta yhteiskuntaan modernissa yhteiskunnassa. Lisäksi Nuorisotakuun ja nuorisotyöttömyyden yhteydessä käytetty syrjäytymisen käsite valottaa osaltaan sitä, mikä merkitys työllä on yhteiskunnassamme. Mikäli sen ei nähtäisi ihmisen elämässä keskeisenä toimintana, ei meillä olisi puhetta myöskään nuorten syrjäytymisestä.

Nuoren ja yhteiskunnan suhde on jännitteinen, sillä toisaalta modernissa yhteiskunnassa korostetaan yksilön valinnanvapautta ja vastuuta, ja esimerkiksi koulutusvaihtoehtoja on tarjolla paljon. Toisaalta yhteiskunnan normit ja politiikka saattavat vahvistikin ohjata nuorten valintoja ja mahdollisuuksia, eivätkä tarjolla olevat palvelut tavoita kaikkia nuoria. Nuoren oman paikan löytäminen koulutuksessa ja työelämässä voi kiivastahtisessa ja yksilökeskeisessä yhteiskunnassa olla haastavaa, mikä osaltaan voi olla syy nuorten työttömyyslukuihin ja syrjäytymiseen.

Viimeisessä alaluvussa esitellään tiiviisti vuonna 2013 käynnistyneen Nuorten yhteiskuntatakuun keskeisimmät lähtökohdat sekä tavoitteet, joita myös Työhönviejät-hanke oli osaltaan edistämässä.

3.1 Nuoruuden määritelmä

Puhuttaessa nuorista, ei tietenkään voida puhua mistään yhtenäisestä, homogeenisestä ryhmästä, vaan joukosta hyvin erilaisissa kehitysvaiheissa ja elämäntilanteissa olevista yksilöistä. Nuorten lähtökohdat, elämänpolut ja reitit sekä päämäärät ovat yhtä yksilöllisiä kuin ihmiset itsessäänkin ovat.

Nuorisolain (27.1.2006/72) 1. luvun 2 §:ssä nuoreksi määritellään alle 29-vuotias henkilö. Nuoruus on kuitenkin hyvin moniulotteinen käsite, jota voidaan määritellä hyvin laajalla skaalalla biologisesta, ajallisesta, kehityspsykologisesta, juridisesta, sosiaalisesta, yhteiskunnallisesta, kulttuurisesta ja kokemuksellisesta näkökulmasta käsin. Nuoruuden määritelmä on riippuvainen kontekstistaan. Karkeasti määriteltynä nuoruus on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen, ja sisältää merkittävää biologista, psyykkistä ja sosiaalista kypsymistä ja kasvua kohti aikuisuutta. (Nivala & Saastamoinen 2010, 10–12.)

Tässä opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaita. Työhönviejät-hankkeen yksilöllisen työhönvalmennuksen kohde-ryhmää olivat alle 25-vuotiaat nuoret.

3.2 Yhteiskuntaan kiinnittyminen ja syrjäytyminen

Nuoruuden elämänvaiheessa keskeinen teema on yhteiskunnallinen sosialisatio, toisin sanoen yksilön kiinnittyminen yhteiskunnan jäseneksi. Sosialisatio on koko elämän kestävä prosessi, joka jatkuu myös aikuisuudessa. Nuoruudessa kiinnittyminen erityisesti koulutukseen ja työmarkkinoille nähdään kuitenkin erityisen tärkeänä sosialisatian osana. (Ek, Saari, Viinämäki, Sovio & Järvelin 2004, 24–25.)

Sosioekonominen asema määrittelee vahvasti ihmisen paikan yhteiskunnassa. Raunion (2006, 83) mukaan työnteko on yhteiskuntaan integroitumisen normina ja arvona niin vahva, että muita integroitumisen väyliä työkeskeisessä yhteiskunnassamme on melko vähän. Tämän vuoksi erityisesti työttömien nuorten työelämään kiinnittymisen tukeminen ja siten yhteiskunnallisen osallisuuden tukeminen erilaisin aktivointitoimenpitein ja talous- ja työvoimapolitiittisin keinoin nähdään olevan tärkein lääke syrjäytymiseen ja siitä johtuviin ongelmiin.

Kun nuoruusiän sosialisatiota tarkastellaan modernisaatioteoreettisen ja myöhäismodernin nuorisotutkimuksen valossa, voidaan yleisesti ottaen todeta ihmisen elämänkulun ja siten myös nuoruuden muuttuneen. Modernisaatiokehityksellä tarkoitetaan yhteiskunnan teollisen vallankumouksen myötä tapahtunutta yhteiskunnallista muutosta. Teollistumisen myötä keskeiseen asemaan nousi yksilöiden yhteiskunnallisten valmiuksien ja pätevyyksien tuottaminen, joihin esimerkiksi koulutuksella pyritään. (Nivala & Saastamoinen 2010, 13–15.)

Nuorisotutkijoiden (Baethge 1989, Buchmann, 1989) mukaan teollistumisen myötä tapahtuneen elinolosuhteiden ja elämäntilanteiden eriytymisen vuoksi vanhat työhön perustuneet sosialisatiomallit ovat yksilöllistyneet.

Yksilöillä on enemmän valinnanmahdollisuuksia suunnata elämäänsä ilman vahvaa perheyhteisöllistä painetta. Yksilökeskeisen elämänmallin vuoksi sosialisoinnin suunta on siirtynyt työhön perustuvasta sosiaalisuudesta koulutukseen perustuvaksi sosiaalisuudeksi, jolla tarkoitetaan abstrakteissa ja yksilöllisissä oppimisprosesseissa, kuten koulutuksessa, tapahtuvaa sosiaalisuutta. (Puuronen, 2006, 150–152.)

Yksilöllisten mahdollisuuksien lisääntyminen lisää yksilöllisen identiteetin kehittymistä, mutta heikentää yhteisöllisyyttä. Toisin kuin voisi ajatella, tämän teorian valossa yksilön vapaus ja riippumattomuus yhteiskunnasta eivät lisääntyneet, vaan riippuvuus yhteiskunnallisista instituutioista sekä nk. uusavuttomuus lisääntyvät, sillä yhteiskunta ja sen instituutiot määrittävät joka tapauksessa nuoren valintojen standardit ja normit. (Puuronen 2006, 150.)

Ne nuoret, jotka onnistuvat etenemään elämässään näiden perinteisten normien ja polkujen mukaan, välttyvät suurimmilta yhteiskunnallisilta väliintuloilta. Sen sijaan valtavirrasta poikkeaville reiteille päätyvät nuoret voivat olla hyvinkin tiukasti erilaisten järjestelmien ja palveluiden toimenpiteiden kohteina. Tällaisena tilanteena voidaan nähdä esimerkiksi nuoren jääminen koulutuksen ja työn ulkopuolelle, jolloin nuoren toimeentulo on vahvasti riippuvainen yhteiskunnan tukijärjestelmästä, joka taas asettaa tietyt ehdot tuen saamiselle, kuten velvoite hakeutua opintoihin, työllisyyspoliittiset toimenpiteet ja aktivointi. (Puuronen 2006, 164–167.)

Gretchel, Paakkunainen, Souto ja Suurpää (2014, 10) kyseenalaistavat yhteiskuntamme jäykän instituutiokeskeisyyden. Heidän mukaan erityisesti nuorisotakuun näkökulmasta yhä muuttuvassa yhteiskunnassa olisi tärkeämpää pohtia, miten yhteiskunnan instituutioiden ja järjestelmien on muututtava sen sijaan että keskityttäisiin sopeuttamaan nuoret olemassa oleviin normeihin ja malleihin.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen ei välttämättä tarkoita nuoren henkilön totaalista disintegraatiota ja syrjäytymistä yhteiskunnasta. Ulvinen (2014, 40–42) kyseenalaistaa yksipuolisen, erityisesti poliittisessa puheessa ilmenevän syrjäytymis-käsitteen käyttämisen nuorista puhuttaessa. Hän määrittelee syrjäytymisen viittaavan ”nuoren vastentahtoiseen ulosajautumiseen joltakin sosiaalisen yhteisön tai yhteiskunnan elämänalueelta, joka on ennen ollut hänelle mahdollinen” sekä ”toimintakyvyn menettämiseen osa-alueella, jolla on aiemmin ollut toimintakykyinen”.

Syrjäytymisen käsite on moniulotteisempi kuin pelkästään työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen. Ulvisen mukaan ihminen on sosiaalinen ja tavoitteellinen olento, joka toteuttaa itseään ja tavoitteitaan myös muilla elämän osa-alueilla. Työtön ja koulutuksen ulkopuolelle jäänyt nuori voi olla hyvin aktiivinen ja osallinen yhteiskunnassa ja muilla elämänsä osa-alueilla. Syrjäytyminen on monisyisempi käsite kuin poliittisessa puheessa annetaan ymmärtää, ja riippuvainen kontekstistaan: Mistä henkilöt ovat syrjäytymässä? (Ulvinen 2014, 40–42.)

3.3 Nuorisotyöttömyys ja nuorten yhteiskuntatakuu

Vuonna 2011 ilman toisen asteen tutkintoa oli Suomessa lähes 110 000 20 – 29 -vuotiasta nuorta, joista täysin koulutuksen, työn ja työnhaun ulkopuolella, niin sanotusti kadoksissa jopa 25 000 nuorta. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy nousi vuonna 2011 pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman kärkihankkeeksi. Välineeksi kehitettiin nuorten yhteiskuntatakuu (Nuorisotakuu), jolla pyritään takaamaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle sekä alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä kun nuori jää työttömäksi. Tavoitteena on tasavertaistaa nuorten kouluttautumista, ja ylläpitää erityisesti nuorten aktiivisuutta ja osallisuutta työttömyyden aikana. Ajatuksena on lyhentää työttömyyden kestoa tarjoamalla koulutusta, työtä tai työllistymistä edistävää toimintaa kohtuullisessa ajassa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7).

Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän selvityksen (2012, 6.) mukaan nuorten työttömyyteen ovat vaikuttaneet useat eri syyt. Yhteiskunnalliset suhdannevaihtelut, lisääntynyt kilpailu sekä talouden rakennemuutokset ovat vaikeuttaneet nuorten työhön kiinnittymistä ja siten lisänneet nuorten työttömyyttä merkittävästi. Selvityksen mukaan keskeisin yksittäinen syy nuorten työmarkkinoilta putoamiseen ja syrjäytymiseen on toisen asteen koulutuksen puute.

Lisäksi raportissa todetaan, että lisääntyneet terveys- ja mielenterveysongelmat hidastavat nuorten kouluttautumista sekä työelämään siirtymistä merkittävästi. Konkreettiset keinot nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn löytyvät selvityksen mukaan kehittämällä ratkaisuja kokonaisvaltaisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden, koulutuspaikkojen sekä oppilashuollon ja opinto-ohjauksen riittämättömyyteen sekä viranomaisten vastuualueiden tarkentamiseen.

Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääminen lisää yleistä pahoinvointia yhteiskunnassa, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmia sekä rikollisuutta. Syrjäytymisen lieveilmiöt vaikuttavat pitkällä tähtäimellä merkittävästi kansantalouteen ja työmarkkinoihin. Lisääntyvä syrjäytymiskehitys johtaa käytettävissä olevan työvoiman vähenemiseen sekä työurien lyhentymiseen. Nuorten jääminen työmarkkinoiden ulkopuolelle näkyy pitkällä tähtäimellä suoraan perustoimeentulotuen ja sosiaalietuuksien kustannusten nousuna, sekä valtion menettämien verotulojen vähenemisenä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7.)

Ensimmäisen vaiheen toimenpiteinä vuonna 2012 Nuorten yhteiskuntatakuun puitteissa määriteltiin koulutustakuu, jolla taataan jokaiselle peruskoulun päättävälle toisen asteen jatko-opintopaikka. Koulutustakuun tueksi käynnistettiin väliaikainen nuorten aikuisten osaamisohjelma mahdollistamaan työttömien, ilman toisen asteen koulutusta olevien 17–25-vuotiaiden nuorten ammatillisen tutkinnon suorittaminen. Takuun toteutumiseksi edellytetään koulutuspaikkojen lisäämistä niillä alueilla, joilla niitä on vähemmän. Lisäksi yhteishaussa oppilasvalinnassa etusijalle asetetaan perusopetuksen päättäneet sekä ne, joilla toisen asteen koulutusta ei ole. Koulutta-

mattomien nuorten koulutus on tärkeä tavoite, mutta käytännössä Nuorisotakuu tarkoittaa, että jokaiselle työttömälle alle 25-vuotiaalle sekä alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneille pyritään kolmen kuukauden sisällä työttömyyden alkamisesta osoittamaan työ- harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka.

Toimenpiteissä on huomioitu myös maahanmuuttajataustaiset nuoret sekä ammatilliseen että lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen lisäämisellä. Ammattiin tai korkeakoulusta valmistuneiden työllistymistä tuetaan palkkatuella sekä lisäämällä ohjaus- ja valmennuspalveluita. Nuorisopoliitikassa Nuorisotakuuta toteutetaan kehittämällä ja laajentamalla etsivää nuorisotyötä sekä vahvistamalla työpajatoimintaa. Yhtälaillla tärkeää on lisätä nuorten riittävää tukea ja ohjausta niin opetuspalveluissa, TE-palveluissa kuin kaikissa muissakin nuorten palveluissa. Eri organisaatioiden ja palvelujen välistä yhteistyötä lisätään huolehtimalla nuorisolain 7 a §:n mukaisesti nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimeenpanosta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 48–58.)

Nuorisotakuun toimia on sen parin vuoden toiminta-ajan jälkeen sekä kiiteltä että kritisoitu. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportin (Tuusa, Pitkänen, Shemeikka, Korkeamäki, Harju, Saares, Pulliainen, Kettunen & Piirainen 2014, 248–249) mukaan työttömien ja palveluiden ulkopuolelle jääneiden nuorten määrä kasvoi hieman Nuorisotakuun ensimmäisen toimintavuoden toimenpiteistä huolimatta vuonna 2013. Luvut eivät ole kuitenkaan yksiselitteisesti vertailukelpoisia, sillä Nuorisotakuun toimenpiteiden ohella moni muukin seikka vaikuttaa nuorten työttömyyslukuihin.

Alkuvuodesta 2015 julkaistun, kunnille suunnatun arviointikyselyn tuloksista ilmenee, että nuorisotakuu ja sen tavoitteet nähdään edelleen tärkeinä toteuttaa, mutta painopisteen on tulevaisuudessa oltava sinänsä hyvänä koettun hanketoiminnan ja siitä virinneiden uusien toimintamallien sijaan uusien toimintojen vakiinnuttamisessa peruspalveluihin, sekä palveluiden saatavuuden, joustavuuden sekä eri toimijoiden välisen yhteistyön ja kehittämistoiminnan tukemisessa. Haasteena on myös taloudellisten resurssien vähyys. (Selkee, Kallio-Savela & Sjöholm 2015, 11–12.)

4 NUOREN VAIHTOEHDOT JA TYÖLLISTYMISEN TUKEMINEN

Tässä luvussa käsitellään työttömän nuoren oikeuksia ja velvollisuuksia, sekä vaihtoehtoja ja työllistämisen tukemista. Lisäksi tarkastellaan nuorten kannalta keskeisimpiä palveluilta ja työllistymistoimenpiteitä, jotka muodostavat tiiviin ja selkeän kokonaiskuvan siitä palvelukentästä, jossa työtön nuori ja myös työhönvalmennuskokeilu toimivat. Nämä teemat liittyvät olennaisesti sekä Nuorisotakuun toteuttamiseen, että yksilöllisen työhönvalmennusprosessin ohjausteemoihin, joita nuorten kanssa käsiteltiin valmennuksen aikana. Lopuksi määritellään työhönvalmennuksen käsitettä niin yleiseltä tasolta, kuin myös Työhönviejät-hankkeen näkökulmasta.

Työttömällä nuorella on pääasiallisesti oikeus tavanomaisiin työttömän palveluihin ja etuuksiin. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta määrittelee ja säätelee käytännössä työttömille tarjottavien palveluiden sisällöt ja toteutuksen. Työllistämispalveluita tuottavat työ- ja elinkeinoviranomaiset eli työ- ja elinkeinotoimistot, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskukset sekä elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset. Palveluita voidaan hankkia myös ostopalveluina myös muilta palvelutuottajilta, kuten yksityisiltä yrityksiltä ja kolmannen sektorin toimijoilta. (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 1:5§.)

4.1 Työttömän nuoren oikeudet ja velvollisuudet

Saadakseen palveluita työttömän nuoren on hankkiuduttava asiakkaaksi työ- ja elinkeinotoimistoon käynnistämällä työnhaku joko verkkopalvelussa tai henkilökohtaisesti TE-toimistossa asioimalla, sekä huolehdittava työnhauksen voimassaolosta. Työnhauksen käynnistämisen yhteydessä tai viipymättä sen jälkeen viranomaisen on kerrottava nuorelle hänen käytettävissään olevista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista, työnhauksen voimassaolon edellytyksistä, työttömän työnhakijan yleisistä velvollisuuksista sekä työttömyystuen ja työmarkkinatuen edellytyksistä. Asiakkaalle järjestetään haastattelu, jossa päivitetään asiakkaan henkilö- ja työnhakutiedot, laaditaan työllistymissuunnitelma sekä sovitaan yhteydenpidosta työ- ja elinkeinoviranomaisen kanssa. (JTYPL 2:1–5 §).

Työllistymissuunnitelma perustuu asiakkaan työ- ja koulutustavoitteisiin sekä palvelutarpeen arviointiin. TE-viranomainen arvioi työnhakijan valmiuksia avoimille työmarkkinoille, ja tarjoaa asiakkaalle soveltuvia työ- tai koulutuspaikkoja tai muita työllistymissuunnitelman mukaisia palveluita. Lisäksi työllistymissuunnitelma voi sisältää asiantuntija-arvioita tai työkyvyn ja terveydentilan selvittämistoimia. Asiakas ja viranomainen käyvät suunnitelman läpi, hyväksyvät sen ja sopivat suunnitelman tarkistamisajan kohdasta. (JTYPL 2:6–7 §).

Työttömän nuoren keskeisin velvollisuus on hakea työtä tai hakeutua koulutukseen, sekä noudattaa tehtyä työllistymissuunnitelmaa. Suunnitelmaa ja sen toteutumista tarkistetaan säännöllisesti TE-palveluissa. (JTYPL 2:8 §). Kieltäytyminen työllistymissuunnitelman tarkistuksesta tai tarjotuista työpaikoista, koulutuksesta tai toimenpiteistä vaikuttavat työttömän etuuksiin ja toimeentuloon, joista säädetään työttömyysturvalaissa erikseen.

4.2 Työttömän nuoren toimeentulo

Työttömyysturvalaissa säädetään työttömyyden aikaisesta toimeentulosta, jotka käytännössä ovat työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki. Olennaisempi näistä nuoren kannalta on työmarkkinatuki, jota maksetaan työssäoloehdon täyttävälle henkilölle joka on jo saanut työttömyyskassan kautta

ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tai Kansaneläkelaitoksen työttömyyspäivärahan maksimijalta tai henkilölle, joka ei ole vielä vakiintuneesti ollut työelämässä. (TTTL 1:2§).

Työttömän nuoren oikeus työttömyysturvan mukaisiin etuuksiin riippuu hänen tilanteestaan. Yli 17-vuotias voi saada työmarkkinatukea vain, mikäli osallistuu työllistymistä edistävään palveluun ja yli 18-vuotias tämän lisäksi myös varsinaiselta työttömyysajalta, mikäli muut tuen edellytykset täyttyvät. Olennaisin työmarkkinatuen ehto kaikilla alle 25-vuotiailla peruskoulun jälkeistä koulutusta vailla olevilla työttömällä on koulutusvelvoite, joka tarkoittaa että työttömän nuoren on ensisijaisesti pyrittävä hankkimaan ammatillinen koulutus hakemalla vähintään kahteen syksyllä alkavaan koulutukseen. Mikäli nuori saa opiskelupaikan, mutta jättää perusteetta paikan ottamatta tai keskeyttää aloittamansa opinnot, hän menettää oikeuden työmarkkinatukeen. Pääasiallisesti oikeus työmarkkinatukeen kuitenkin palautuu, mikäli nuori hankkii ammatillisen koulutuksen tai työllistyy, opiskelee päätoimisesti tai osallistuu muuhun työllistymistä edistävään palveluun, esimerkiksi työkokeiluun vähintään 21 viikon ajaksi. (TE-palvelut 2015.)

Työttömyysturvan lisäksi nuori voi hakea Kelalta yleistä asumistukea asumismenojen vähentämiseksi, sekä viimesijaisena myös toimeentulotukea kunnan sosiaalitoimelta. Työttömän toimeentulotuen hakijan tulee olla ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi TE-viranomaiselle. Myös toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa 20 prosenttia, mikäli ilmoitus on perusteetta jätetty tekemättä tai hakija on kieltäytynyt työstä, koulutuksesta tai muusta toimintakykyä ja työllistymistä edistävästä toiminnasta, joka takaisi hänelle muun toimeentulon. Mikäli kieltäytyminen on jatkuvaa tai toistuvaa, 7toimeentulotukea voidaan alentaa jopa 40 prosenttia, kuitenkin enintään kaksi kuukautta kieltäytymisestä lukien. (TTTL 1:2 a §, 2:10 §)

4.3 Nuorten työllistymistä tukevat palvelut

Tässä alaluvussa esitellään hyvin tiiviisti keskeisempiä nuorten käytettävissä olevia palveluita, joiden tavoitteena on tukea niin nuorten työllistymistä kuin kouluttautumista, kuin myös elämänhallintaa sekä siten vähentää nuorten syrjäytymistä. Nuorten työllistymistä ja elämänhallintaa tuetaan monissa peruspalveluissa sekä nuorille suunnatuissa erityispalveluissa. Tukea ja palveluita on saatavilla runsaasti niin kunnan, Kelan, TE-toimiston palveluiden kuin myös useiden kolmannen sektorin toimijoiden kautta.

Nuorisotakuun pohja-ajatuksena on, että ensisijaisesti jokainen nuori kouluttautuu suorittamalla jonkin ammatillisen tutkinnon ja tätä tavoitetta edistetään koulutusvelvoitteella. Koulutukseen voi hakeutua perinteisen yhteishaun kautta tai työ- ja elinkeinopalveluiden ammatillisen työvoimakoulutuksen kautta.

Nuorisotakuun puitteissa nuorten kouluttautumista on erilaisten peruspalveluissa toteuttavien toimenpiteiden lisäksi pyritty edistämään väliaikaisen Nuorten aikuisten osaamisohjelman keinoin. Ohjelman tavoitteena on mahdollistaa toisen asteen ammatillinen koulutus kouluttamattomille, alle 30-vuotiaille nuorille tai niille jotka ennen takuun voimaantuloa ovat jääneet

ilman koulutuspaikkaa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 54). Ohjelman mukaiset tutkinnot voidaan suorittaa näyttö- tai oppisopimuskoulutuksena (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.).

Kouluttautumisen ja työllistymisen tukemiseksi nuori voidaan ohjata TE-toimistosta erilaisiin valmennuspalveluihin. Valmennuspalveluihin kuuluvat työnhakutaitojen lisäämiseen tähtäävä työnhakuvalmennus, ammatinvalintaa ja uravaihtoja selkiyttävä uravalmennus sekä työhönsijoittumista ja työpaikalla suoritettavaa koulutusta tukeva työhönvalmennus. Nuorelle voidaan järjestää myös mahdollisuus työkokeiluun tai koulutuskokeiluun. (JTYPL 4:4–5 §.)

Työnantajia kannustetaan nuorten palkkaamiseen tarjoamalla palkkatukea kompensoimaan nuorelta puuttuvaa työkokemusta, jota vanhemmalla työntekijällä on. Sanksi-palkkatuki on alle 30-vuotiaan palkkaavalle työnantajalle maksettava tuki, jota maksetaan enintään kymmenen kuukauden ajalta 700 euroa kuukaudessa tai koko oppisopimuskoulutuksen ajan. (Nuorisotakuu n.d.)

Yksi keskeisimpiä nuorten tukimuotoja on työpajatoiminta, jota toteutetaan laajasti ympäri Suomea. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen (2015) mukaan työpajatoiminta on yhteisöllistä, hallinnolliset ja sektorirajat ylittävää monialaista- ja ammatillista toimintaa, joka pyrkii työnteon, tekemällä oppimisen ja valmennuksen avulla parantamaan yksilöiden elämänhallintataitoja sekä valmiuksia hakeutua koulutukseen ja työhön. Työpajojen asiakas- kunta on laaja, ja se koostuu eri-ikäisistä ja eri tavoin työmarkkinoilla haastavassa asemassa olevista ihmisistä, kuten kouluttamattomista, päihde- ja mielenterveyskuntoutujista, osa-työkykyisistä sekä pitkäaikaistyöttömistä.

Työpajat tarjoavat sosiaalisen vahvistamisen ja käytännöllisen työtoiminnan lisäksi mahdollisuuden käytännönläheisiin opiskelumuotoihin, joiden toteutustavat vaihtelevat toiminnan järjestäjien ja paikallisten tarpeiden pohjalta (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. 2015). Yksi työpajoilla toteutettava koulutusmalli on opinnollistaminen, joka tiivistettynä tarkoittaa ”työpajassa tai muussa työvaltaisessa oppimisympäristössä hankittavan osaamisen tunnistamista ja kuvaamista opetussuunnitelman kielellä” (Bovallius-ammattiopisto 2015). Opinnollistamisessa asiakkaan tai valmentautujan erilaisissa oppimisympäristöissä saavuttama osaaminen tunnistetaan, arvioidaan ja tunnustetaan, ja tehdään siten näkyväksi.

Työtön nuori voi saada apua ja tukea elämäntilanteeseensa etsivän nuorisotyön kautta. Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori sellaisten palveluiden ja tuen piiriin, jotka edistävät hänen elämänhallintaansa, kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyä koulutukseen tai työmarkkinoille. Etsivän nuorisotyön lähtökohtana on nuoren itse antamat tiedot sekä hänen oma arvionsa tarvitsemistaan palveluista. (Nuorisolaki 3:7b §.)

Pohjantammin (2013, 162) mukaan etsivän nuorisotyön ydinosaamista on vapaaehtoisuuteen perustuva asiakaskontakti ja nuoren rinnalla kulkeminen erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa nuori ei ole valmis vastaanottamaan

palveluita tai ei vielä tiedä mitä elämältään haluaa. Etsivä nuorisotyöntekijä auttaa nuorta löytämään nuoren lähtökohdasta, kiinnostuksesta ja tarpeista lähteviä palvelumuotoja.

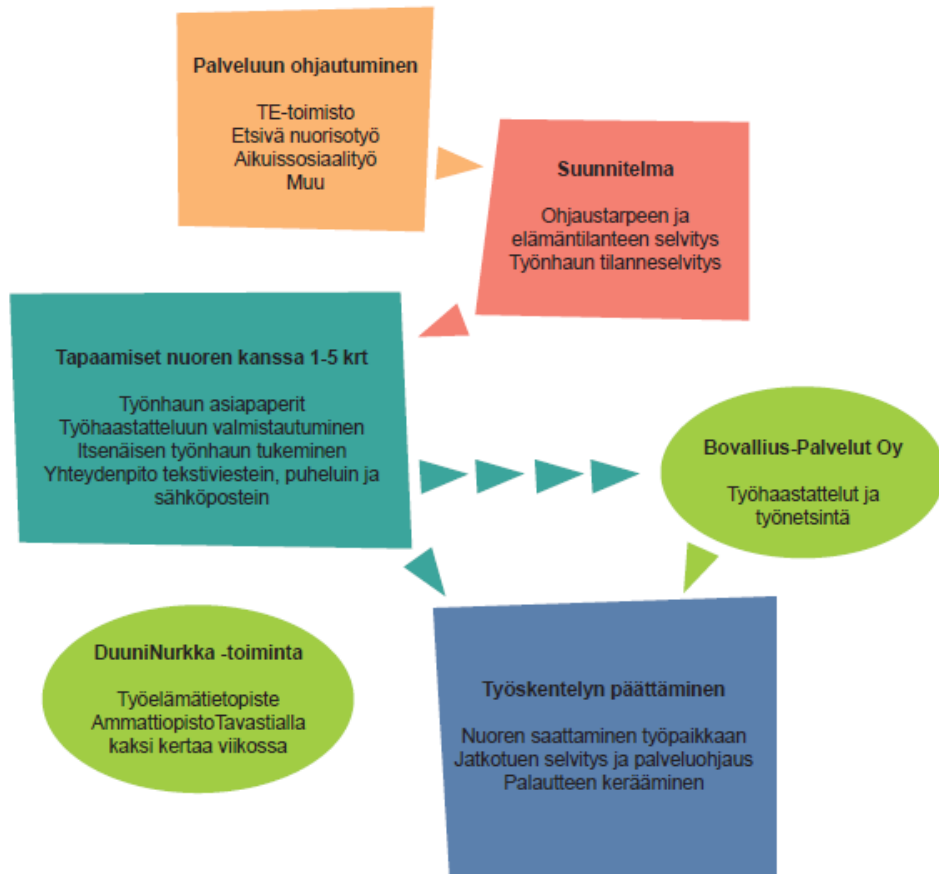
4.4 Työhönvalmennus

Työhönvalmennuksen käsite on laaja ja monipuolinen, ja toiminnan sisältö vaihtelee runsaasti palvelua tuottavien tahojen mukaan. Laissa julkisista työvoima- ja yrityspalveluista työhönvalmennus määritellään tarkoittavan valmennusta työhön sijoittumisessa ja työpaikalla suoritettavassa koulutuksessa (JTYPL 4:4 §). Välimaa, Ylipaavalniemi, Pikkusaari ja Hassinen (2012, 28) ovat määritelleet työhönvalmennuksen yleisesti tarkoittavan heikossa työmarkkina-asetmassa oleville henkilöille suunnattuja tukipalveluita, joiden tavoitteena on tukea työllistymistä, työelämään siirtymistä, kuntoutumista tai työssä pysymistä. Työhönvalmennusta voidaan toteuttaa työtoimintayksiköissä ja työpajoilla tai avointen työmarkkinoiden työpaikoilla. Muita työhönvalmennusta lähellä olevia termejä ovat työvalmennus sekä tuetun työllistymisen työhönvalmennus. Termien erot ovat pieniä ja riippuvatkin paljon palvelun tuottajan käytännöistä ja asiakasryhmästä.

Työhönviejät-hankkeessa toteutetun työhönvalmennuksen voidaan katsoa tapahtuneen niin työhönvalmennuksen, työvalmennuksen kuin tuetun työllistymisen työhönvalmennuksen välimaastoissa. Työhönvalmennusta toteutettiin vapaaehtoisena avopalveluna pääasiallisesti työttömille 25-vuotiaille nuorille.

Hankkeen työhönvalmennuksen ja asiakasprosessin pääpaino keskittyi työnhaussa tukemiseen, työhakemusten tekemiseen sekä työelämätaitojen vahvistamiseen (kuva 1). Tähän toiminnan rajaukseen päädyttiin hankkeen lyhyen keston vuoksi. Suurimmalla osalla nuorista oli palveluverkosta (esim. etsivän nuorisotyön asiakkuus, sosiaalitoimi, ym.) valmiina muun elämänhallinnan tueksi tai niihin ohjattiin hankkeen aikana. Näiden tahojen kanssa tehtiin tarvittaessa yhteistyötä, mutta työhönvalmennuksessa keskityttiin ensisijaisesti työnhakuun ja työnhakutaitojen vahvistamiseen. (Työhönviejät-hanke, 2014.)

Menetelmänä käytettiin ohjauskeskustelujen ohella työnhaun asiakirjojen laatimisen tueksi tehtyjä mallipohjia sekä muuta hankkeessa tuotettua tukimateriaalia, jota käytiin läpi nuoren kanssa keskustellen. Yksilöllisessä työhönvalmennuksessa olleiden nuorten tuki- ja valmennustarpeet vaihtelivat paljon. Joidenkin nuorten kohdalla yksikin työnhakuun liittyvä ohjaustapaaminen saattoi riittää auttamaan nuorta eteenpäin, kun taas toiset kaipaivat selkeästi pidempiaikaista tukea ja selkeämpää ohjausta. Joitain nuoria ehdittiin tukea myös työllistymisen alkuvaiheessa pääasiallisesti nuoren työkokeilupaiikassa. Tapaamisten määrään vaikutti myös hankkeen lyhyt kesto. (Työhönviejät-hanke, 2014.)

Kuva 1. Työhönviejät-hankkeen asiakasprosessi (Työhönviejät 2014.)

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Koska työhönvalmennus on laaja ja melko uusi toimintamuoto, ei suoranaisesti siihen liittyviä, erityisesti nuoria koskettavia aiempia tutkimuksia ole juurikaan saatavilla. Tässä luvussa esitellään kaksi aiheeseen liittyvää tutkimusta, joiden aiheet ja tulokset ovat kiinnostavia niin työhönvalmennuksen kuin nuorten työllistämisenkin kannalta.

Lehikoisen, Härkäpään ja Harkon (2013) laajassa tutkimuksessa tutkittiin Kelan ja TE-hallinnon järjestämän ammatillisen kuntoutuksen kontekstissa toteutettavan työhönvalmennuksen kehittämistarpeita. Tutkimuksen asiakasryhmä oli melko erilainen kuin Työhönviejät-hankkeen asiakasryhmä, mutta tutkimus nostaa hyvin esille myös nuorten työhönvalmennuksessa keskeisiä ja yleisiä seikkoja.

Kelan ammatillisen kuntoutuksen alla järjestettävä työhönvalmennus on suunnattu erityisesti henkilöille, joilla jonkinasteinen sairaus tai vamma rajoittaa työkykyä tai vaikeuttaa työllistymistä. TE-palveluiden työhönvalmennuksen asiakasryhmään kuului myös muuten vaikeasti työllistyviä henkilöitä. Tässä tutkimuksessa työhönvalmennusprosessi oli pitkäkestoinen ja siihen sisältyi myös työharjoittelu joko työyksikössä tai avoimilla työmarkkinoilla. Tutkimuksen aineistona käytettiin Kelan ja TE-palveluiden rekisterejä, työhönvalmennukseen osallistuneiden asiakkaiden haastatteluja ja lomakekyselyjä sekä palvelutuottajien ja työnantajien haastatteluja. Kehittämistarpeiden ohessa tutkimuksessa kuvataan ammatillisen kuntoutuksen alla tapahtuvan työhönvalmennuksen asiakasryhmää sekä seikkoja, jotka vaikuttavat valmennusjakson jälkeiseen työllistymiseen. (Lehikoinen, Harkko & Härkäpää, 2013.)

Työhönvalmennuksen kehittämistarpeet riippuvat luonnollisesti paljon siitä, keneltä asiaa kysytään: asiakkaalta, työhönvalmennuksen palveluntuottajalta vai työharjoitteluja tarjoavalta työnantajaosapuolelta. Asiakkaiden näkökulmasta työhönvalmennuksen onnistumisen kannalta keskeisiä asioita olivat hyvä ja luottamuksellinen suhde työhönvalmentajan kanssa sekä prosessin tarkoituksenmukaisuus. Palveluntuottajien näkökulmasta työhönvalmennuksen kehittämiskohteet liittyivät asianmukaiseen ja oikea-aikaiseen asiakasohjaukseen, palveluiden joustavuuteen ja yksilöllisyyteen, resursointiin sekä yhtenäisten käytäntöjen luomiseen palvelun tilaajan ja tuottajan välillä. Työnantajien näkökulmasta yhteistyöstä työhönvalmentajien kanssa on hyötyä työharjoittelua järjestettäessä. Työhönvalmentajilta toivottiin tukea erityisesti työharjoittelun alkuvaiheessa sopimusten ja papereiden hoitamisessa, sekä työharjoittelijan perehdyttämisessä niin työelämän pelisääntöihin kuin myös varsinaisen työn perustehtäviin. (Lehikoinen, Harkko & Härkäpää, 2013.)

Eri tahojen näkökulmien erilaisuus havaittiin myös Työhönviejät-hankkeen aikana sekä sen loppuraportissa (Kinnunen 2014, 14; 17.). Tulokset korostavat sitä, että toimintamuotoja suunniteltaessa on keskeistä ottaa eri toimijoiden näkökulmat ja odotukset huomioon sekä muodostaa yhteinen näkemys toimijoiden vastuu-alueista sekä toimintamallin tavoitteista.

Paltamon kunnassa 2009–2012 tehty uudenlainen täystyöllistämiskokeilu antaa mielenkiintoisia näkökulmia myös nuorten työllistämiseen. Paltamon mallin ideana oli työttömyyden poistaminen täystyöllistämismallilla, jossa kaikille kunnan työttömille järjestettiin yksilön vahvuuksien ja osaamisen kannalta sopivaa työtä. Työtön palkattiin työsuhteeseen Paltamon Työvoimayhdistyksen ylläpitämän Työnhakuklubin ja Työvoimatalon kautta tai avoimille työmarkkinoille, ja työtehtävät räätälöitiin hankkeen aikana. Kokeilussa työttömän sosiaalietuudet korvattiin suunnilleen samansuuruisella työehtosopimusten mukaisella minimipalkalla sekä kannustinlisällä. Tavoitteena oli paitsi työttömyyden vähentäminen, niin myös hyvinvoinnin edistäminen, työvalmiuksien lisääminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. (Nenonen & Kajanoja, 3.)

Kokeilussa perustetun Työnhakuklubin päätavoitteena oli madaltaa Paltamon työttömien kynnystä työllistymiseen ja sen aiheuttamiin muutoksiin tarjoamalla riittävästi tietoa mallin toimintamuodoista. Lisäksi, kun mallin lähtökohtana oli työnhakijalähtöinen työllistäminen, Työnhakuklubilla työtön sai selkiyttää omia suunnitelmiaan, sekä pohtia omaa osaamistaan ja itselleen soveltuvia työtehtäviä Työvoimatalolla. Työnhakuklubilla sovittiin ennen työsuhteen aloittamista työajasta, palkasta sekä muista työn käytännöistä. Toisena tavoitteena Työnhakuklubilla oli vahvistaa yleisiä työttömien työnhakutaitoja, työntekijätaitoja sekä päivittää työnhaun asiapapereita. (Romppainen 2013, 36–37.)

Paltamon mallissa pyrittiin työllistämään kaikki, myös työttömät nuoret. Ylikännön ja Jolkkosen (2013, 167–174) tutkimuksessa tutkittiin Paltamon työllistämiskokeilun vaikutuksia nuoriin. Haastattelututkimuksista saaduista tuloksista käy ilmi, että Paltamon malli oli periaatteessa hyvä myös nuorten työllistämiseen mutta siinä oli myös haasteensa. Nuorten kannalta tärkeimpinä hyötyinä kokeilussa nähtiin työllistämisen ohella saatu sosiaalinen tuki ja ohjaus, niin ammatillisessa mielessä kuin myös yhteisöllisyyden näkökulmasta. Kokeilun kautta nuoret saivat kosketuksen työelämään, mahdollisuuden kokeilla erilaisia työtehtäviä ja ammatteja, sekä ohjausta koulutukseen suuntautumiseen.

Paltamon mallin loppuraportissa todetaan, että vaikka Paltamon kokonaisvaltaisen tuen mallissa nuorille ei ollut tarvetta järjestää erillisiä erityispalveluita, olisi nuoret kuitenkin hyvä ottaa omana erityisryhmänään huomioon vastaavanlaisia toimintamalleja suunniteltaessa (Kokko, Nenonen, Martelin & Koskinen 2013, 307). Nuorten työllistämisen tukeminen edellyttää työntekijältä erityistä ammatillista taitoa ja osaamista nuorten kanssa työskentelystä sekä nuoren motivoinnista niin työelämään kuin elämänhallintaan (Ylikännö & Jolkkonen 2013, 174).

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyössä tutkitaan kolmen Työhönviejät-hankkeeseen osallistuneen nuoren ajatuksia työelämän ja työllistymisen haasteista, sekä näiden nuorten kokemuksia heidän osallistumisestaan Työhönviejät-hankkeeseen. Tavoitteena oli tutkia miten nuoret olivat kokeneet hyötyneensä hankkeen yksilöllisestä työhönvalmennuksesta. Koska hankkeen tavoitteena oli kehittää nykyisiä palveluita tukeva nuorten työllistymistä tukeva malli, tutkimus tuottaa tietoa yksilöllisen työhönvalmennuksen merkityksestä nuorten työllistymistä tuettaessa.

Tutkimuskysymyksiksi ovat muodostuneet seuraavat kysymykset:

1. Millaisena nuoret ovat kokevat työelämän tai työllistymisen haasteet?
2. Millaisia kokemuksia nuorille jäi yksilöllisestä työhönvalmennuksesta?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyötutkimuksen toteutuksesta, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmistä. Opinnäytetyön taustateorian kerääminen aloitettiin keväällä 2014 ja haastattelut toteutettiin saman vuoden kesäkuussa. Litteroinnin jälkeen alkanut analyysi- ja raportointivaihe jatkui keväälle 2015 asti.

7.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Koska opinnäytetyössä tutkitaan ihmisten kokemuksia ja ajatuksia, tutkimuksen voi todeta olevan laadullinen tutkimus. Kiviniemen (2007, 70–81) mukaan laadullista tutkimusta voi kuvailla oppimisprosessiksi, jossa niin tutkija kuin tutkimuskin kehittyvät prosessin edetessä. Tutkimuksen eri elementit kuten tutkimustehtävä, teorialat sekä aineiston hankinnan ja analyysin menetelmät kehittyvät tutkijan tulkintojen ja ymmärryksen kasvaessa: Laadullinen tutkimus etenee tutkimusaineiston ja teorian vuorovaikutuksessa ja tutkijan näkemysten ja tulkintojen kehittyessä.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997, 160) mukaan laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa. Aineisto kootaan todellisissa tilanteissa käyttämällä menetelmiä, joiden avulla tutkittavien näkökulmat ja ääni voidaan tuoda parhaiten esille. Tutkittavaa kohdejoukkoa ei valita satunnaisesti, vaan se valikoituu tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä ei välttämättä ole testata oletettuja hypoteeseja tai teorioita, vaan tarkastella aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohteisesti.

7.2 Aineiston hankinta ja analyysi

Tutkimuksen aineisto koostuu Työhönviejät-hankkeeseen osallistuneiden kolmen nuorten haastatteluista. Haastattelut toteutettiin yksilöllisinä teema-haastatteluina, sillä aineistoon haluttiin saada nuorten yksilöllisiä kokemuksia työhönvalmennuksesta. Lisäksi yksilölliset haastattelut antavat mahdollisuuden luottamukselliseen keskusteluun ja siten luotettavampiin tutkimustuloksiin.

Haastattelu sopii laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi hyvin, sillä tutkittavat saavat haastattelukeskustelussa tuoda vapaasti esiin näkemyksiään tutkittavasta aiheesta ja saatuja tietoja voidaan helposti syventää haastattelun edetessä. Keskustelua ohjaa tutkija, joka voi säädellä haastattelun kulkua aiheiden järjestyksellä ja tarkentavilla lisäkysymyksillä. Haastattelu on menetelmänä siis joustava, mutta haastava, sillä se edellyttää tutkijalta aikaa ja hyvää valmistautumista. Hirsjärven, Remeksen ja Saja-vaaran (1997, 201) mukaan haastatteluissa saatetaan antaa myös sosiaalisesti suotavia vastauksia, jotka voivat vääristää tutkimusta. Tämä on otettava huomioon aineiston luotettavuutta arvioitaessa.

Teemahaastattelu on tutkimushaastattelun muoto, joka asettuu strukturoidun lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimaastoon. Teemahaastattelu etenee tutkijan ennalta määrittelemien teemojen mukaan. (Hirsjärvi ym. 1997, 203.)

Haastatteluaineisto äänitettiin ja litteroitiin, eli kirjoitettiin puhtaaksi aineiston sisällön analysointia varten. Analyysimenetelmäksi valikoitui teemoittelu, sillä se soveltuu hyvin teemahaastattelun analyysimenetelmäksi. Teemoittelussa aineisto järjestellään tiettyjen teemojen mukaan (Eskola 2007, 169) ja analysoidaan joko tematisoinnilla eli valikoimalla aineistosta tutkimusongelman kannalta mielenkiintoisia seikkoja tai sitten tyypittelemällä, eli valitsemalla tarkasteluun vastauksia, jotka kuvaavat aineiston vastauksia yleisesti ja laajasti (Eskola 2007, 173).

Koska työhönvalmennuskokeilu oli kestoltaan vain neljän kuukauden mittainen, haastatteluihin valikoitiin nuoria, jotka olivat olleet mahdollisimman pitkään mukana työhönvalmennuksessa, jotta haastateltavien kokemukset eivät perustuisi vain yksittäisiin tapaamisiin. Haastatellut nuoret olivat tavanneet työhönvalmentajaa vähintään kolme kertaa ja yhteyttä oli tapaamisten välissä pidetty kaikkien kanssa aktiivisesti myös tekstiviestein, puheluin ja sähköpostein. Kaksi haastatteluista toteutettiin yksilöhaastatteluina. Kolmas haastattelu toteutettiin haastateltavan toiveesta sähköpostihaastatteluna. Sähköpostihaastattelua tarkennettiin lisäkysymyksiin.

Haastateltavat allekirjoittivat suostumuslomakkeen (liite 2), jossa haastateltavia informoitiin opinnäytetyön tavoitteista ja tutkimuksen luottamuksellisuudesta. Sähköpostihaastatteluun osallistunut nuori vahvasti suostumuksensa sähköpostitse. Yksilöhaastattelut toteutettiin Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistyksen toimistolla, joka oli haastateltaville tuttu paikka.

Haastattelukysymysten runko ja teemat kehittyivät tutkimuskysymysten pohjalta. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällön analysoinnilla ja tematisoimalla, eli nostamalla aineistosta ensin kiinnostavia vastauksia kysymysteemojen mukaan ja sen jälkeen eriyttämällä aineistosta teemoja kuvaavia lainauksia teemojen alle. Analyysi on tehty suunniteltujen teemojen pohjalta, eikä haastatteluista noussut esiin uusia teemoja.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, vaan tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jossa painottuu tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen toteutus, kuten tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja valinnat on kuvattu, perusteltu ja raportoitu selkeästi. Tutkijan tulee antaa lukijalle riittävästi tietoa tutkimuksen toteutuksesta, jotta lukija voi arvioida tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sajavaara 2009, 140–141.)

Tutkimuksen luotettavuus ja uskottavuus perustuvat myös siihen, että tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkijan tulee toimia tutkimustyössään rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti koko prosessin ajan, sekä käyttää tiedeyhteisön hyväksymiä ja eettisesti kestäviä menetelmiä tutkimuksen toteutuksessa, arvioinnissa ja julkaisussa. Tutkijan tulee kunnioittaa toisten tutkijoiden työtä ja saavutuksia, antaa niille arvoa myös omassa työssään. Hyvää tieteellistä käytäntöä loukkaa vilpillisyys, puutteellinen viittaaminen, muiden tutkijoiden vähättely, huolimattomuus ja harhaanjohtava raportointi. (Tuomi & Sajavaara 2009, 132–133.)

Koska saatu haastatteluaineisto oli määrällisesti melko niukka, eivät tulokset ole suoraan yleistettävissä laajemmin. Tutkimusaineistosta ilmenee kuitenkin mielenkiintoisia seikkoja siitä, millaisiin asioihin olisi hyvä kiinnittää huomiota nuorten työllistymisen tukemisessa ja työttömyyden vähentämisessä.

8 ANALYYSIN TULOKSET

Alun perin tavoitteena oli haastatella viittä työhönvalmennukseen osallistunutta nuorta, mutta kaikkien nuorten tavoittaminen haastatteluja varten hankkeen päättymisen jälkeen osoittautui lähes mahdottomaksi. Nuoret eivät innostuneet tulemaan haastatteluihin työhönvalmennuskokeilun päättyttyä. Tämän vuoksi haastatteluaineisto jäi suunniteltua pienemmäksi.

Haastatteluaineisto on analysoitu kolmen teeman kautta: Nuorten kokemat työelämän odotukset ja työllistymisen haasteet, Työhönviejät-hankkeen yksilöllisen työhönvalmennuksen hyödyllisyys, sekä nuorten työllistymistä tukevien palveluiden kehittäminen. Haastatteluissa ei noussut esiin uusia teemoja. Nuorten vastauksia havainnollistetaan suorilla lainauksilla haastatteluaineistosta.

8.1 Työelämän odotukset ja työllistymisen haasteet

Haastatellut nuoret olivat ennen työhönvalmennusta olleet työttömänä erimittaisia aikoja ja kokivat työllistymisen yleisesti haastavana. Keskeisenä syynä nähtiin avoimien työpaikkojen vähyys.

Avoimia työpaikkoja on vaan todella vähän. Ellei sit halua johonkin lähihoitajaks tai opettajaks tai muuks vastaavaks et niillähän nyt tietysti on töitä mutta ei kyllä muuten oo kyllä ihan hirveesti.

Nokun ei saa töitä mistään.

Nuorilla oli selkeät ja realistiset käsitykset siitä, millaisia työntekijöitä työnantajat haluavat. Pyysin nuoria kuvailemaan ominaisuuksia, joita hyvällä työntekijällä on. Tärkeinä ominaisuuksina nuoret pitivät esimerkiksi hyvää asennetta, täsmällisyyttä, ahkeruutta, oma-aloitteisuutta ja paineensietokykyä.

Semmonen mikä tekee töitä eikä valita turhaan.

No oishan se hyvä sitten työssä.. töihin tulemisen ja sen lisäksi tietysti tehdä jotain muuta kun pyöritellä peukaloita ja. No et noudattaa työaikoja.

Oikea asenne, oma-aloitteisuus, täsmällisyys, vuorovaikutukset...

Haastatelluista yhdellä nuorella oli valmis ammattitutkinto, kaksi muuta olivat keskeyttäneet ammatilliset opinnot. Haastateltujen nuorten mielipiteet koulutuksen merkityksestä työllistymiseen olivat hieman erilaiset. Erään haastateltavan mielestä koulutuksella oli keskeinen rooli työllistymisessä, kun taas toisen nuoren mielestä hänen alallaan tarvittavan osaamisen voi hankkia myös muilla keinoin, kuten opettelemalla itse harrastelijapohjalta. Koulutuksessa keskeisenä nuoret kokivat työssäoppimisen kautta saatavan aidon työkokemuksen, sekä ajan tasalla olevat menetelmät ja sisällöt.

No pitäis olla opiskeltu muutama vuosi ja et pitäis olla sitä työssäoppimistakin aika paljo tai et niinku työkokemusta työkokemusta. -- No ohan se (koulutus) aika tärkeä. Ei sitä muuten tuu ikinä mitään kunnon töitä samaankaan.

No tuokin paikka missä mä nytten oon niin siellä nyt käytännössä ottaen tee koulun papereilla juuri yhtään mitään. -- Että tota lähinnä se että ku ei sitä niittenkään järjestelmää niinkun koulussa opetella et se on käytännössä ihan sama, et onhan siinä hyvä olla joku pohja mut sen pohjan voi käydä jossain muuallakin kun koulussa.

Yksi haastateltavista koki, että oma ala on jo sinällään vaativa työnhakijoiden suhteen ja että alalla saattaa olla ennakkoluuloja esimerkiksi fyysisiin rajoitteisiin liittyen. Erään nuoren mielestä nuoret työntekijät voivat tuoda työympäristöön uusia näkökulmia ja energiaa, ja ovat siksi toisinaan myös haluttuja työntekijöitä.

Hmm... se riippuu tietty vähän firmastakin, mut [työnantajat haluavat] vähän semmosta nuorempaa ilmettä sinne. Silleen että jos siellä ei oo mitään muuta kun keski-ikäisiä ja sitä vanhempia töissä niin on se varmaan ihan positiivinen juttu et sinne tulee sit joku joku vähän nuorempi.

8.2 Kokemukset Työhönviejät-hankkeen yksilöllisestä työhönvalmennuksesta

Nuoret olivat ohjautuneet Työhönviejät-hankkeen työhönvalmennukseen joko etsivän nuorisotyön tai TE-toimiston kautta. Ennen valmennusta nuoret olivat olleet työttömänä eri mittaisia aikoja. Työhönvalmennukseen tullessaan nuoret olivat kaivanneet konkreettista apua työnhakuun sekä myös tietoa erilaisista työpaikoista ja vaihtoehdoista.

Niinkun mulla itellä ei oo kontakteja tai tietoa.. tietoa niinkun siitä missä tommosia niinkun mun alan yrityksiä täällä on, niin ehkä se niinkun jonkun toisen tietous tai semmoset niinkun kontaktit siihen suuntaan ees...

Positiivisena asiana työhönvalmennuksessa koettiin konkreettinen apu työhakemusten ja ansioluetteloiden tekemiseen. Työhönvalmennuksessa yhtenä välineenä käytettiin työhönvalmentajien luomia valmiita työhakemus- ja ansioluettelomallipohjia, joissa annettiin esimerkkejä hyvän hakemuksen kieleen ja tekstin asetteluun ja rakenteeseen. Työhakemus- ja ansioluetteloasiat käytiin läpi mallipohjien avulla kaikkien työhönvalmennukseen osallistuneiden nuorten kanssa keskustellen ja teemaa käsiteltiin myös hankkeen Duuninurkka-infopisteellä. Haastatteluista kävi ilmi, etteivät hakemus- ja ansioluetteloasiat olleet nuorille täysin vieraita, mutta niiden laatimiseen kaivattiin selkeästi konkreettista apua.

Et tuli ihan hyvin suurena plussana ja tota työhakemus- ja CV-pohja et niistä oli vähän helpompi tehdä ku et sillee et ite ois ite lähteny keksiin.

Lisäksi Työhönviejät-hankkeessa tehtiin yhteistyötä Työpankki Bovallius-Palvelut Oy:n kanssa. Yhteistyön puitteissa työhönvalmennuksessa mukana olleet nuoret pääsivät työhaastatteluun. Työpankki Bovallius-Palvelut Oy toteutti Opit käyttöön -hankkeessa työnetsintäpilotia, jonka kautta nuorille etsittiin palkkatyö- ja työkokeilupaiikkoja.

Opin vähän uutta työhakemuksesta ja ansioluettelosta, niistä kaipasin tietoa. -- Sain tietoa koulutuksesta ja vinkkejä työ-

haastattelusta ja tsemppiä. -- Nyt tiedän enemmän työhakemuksista ja ansioluettelosta ja Bovalliuksen työhaastattelu oli hyvää harjoitusta.

Keskeisenä hyötynä haastatellut nuoret kokivat myös valmennuksesta saadun tuen ja kannustuksen työnhakuun. Nuoret epäilivät, että työhönvalmentajan tuella nuori voi aktivoitua ja saada enemmän aikaiseksi kuin yksin. Osittain kyse ei siis ollut pelkästään tiedon tai kontaktien etsimisestä, vaan siitä että nuoret kaipaavat työnhakuun selkeästi tukea ja rohkaisua - ehkä jopa myös suoranaista motivointia ja taustatukea työnhakutilanteisiin ja yhteydenottoihin.

Mä veikkaan et aika moni nuori on sellanen et ei ees jaksa hakee sitä töitä siitä koneelta, et ne vaan on. Tai et jotkut on semmosii et ne ei ees jaksa kattoo koneelta, et teidän [työhönvalmentajien] kaa jotkut voi jopa jaksaa kattoo vähän eri lailla.

Joo et se on periaatteessa hyvä että jonkinnäkösiä kontakteja tätä kautta kuitenkin.. Että vaikka ois ite tosi aktiivinen tekeen.. kirjotteleen työhakemuksia ja lähetteleen niitä eri yrityksiin niin kuitenkin vähän parempi periaatteessa semmonen että joku... ei nyt suoranaisesti suosittelija suosittelemaan mutta.. että tulee jotain toista kautta.

Yksi nuorista oli kokenut tulevaisuudensuunnitelmiansa selkiytyneen työhönvalmennuksen kautta. Nuorelle löydettiin valmennuksessa paikka uravalmennusryhmästä ja sitä kautta löytyi myös mielekäs työkokeilupaiikka.

Tietysti kun pyrkii jäämään tonne vielä sen puolen vuoden jälkeen tohon samaan firmaan että jos sais ihan.. työsopimuksella pääsis palkkatyöhön sinne niin. --Tai siis siinä mielessä vähän selkeytyny ainakin että mitä niinkun tavoittelee.

Haastattelujen perusteella nuoret olivat pääosin tyytyväisiä työhönvalmennuksesta saamaansa tukeen ja apuun. Nuorten mukaan tapaamisia ja yhteyttä työhönvalmentajien kanssa oli ollut riittävästi ja työhönvalmentajilla oli ollut osaamista ja ammattitaitoa ohjata nuoria työnhaussa.

8.3 Palvelumuotojen ja tuen kehittäminen

Haastatellut nuoret olivat yleisesti ottaen tyytyväisiä työhönvalmennukseen, eikä nuorilta tullut varsinaisia kehittämisideoita palveluun liittyen. Kysyttäessä palveluiden kehittämisestä nuoret nostivat vastauksissaan esiin TE-toimiston, jonka suuntaan nuorten kehittämis ehdotuksetkin suuntautuivat. Kaksi nuorta olivat tyytymättömiä TE-toimiston palveluun. Haastatellut nuoret kokivat, etteivät olleet saaneet riittävästi tarvitsemaansa apua TE-palveluista. Eräs nuorista pohti, että TE-toimiston toimintaan tai sen oheen voisi kehittää jonkinlaisen työhönvalmennuksen tyyppisen palvelumuodon.

Jaa no ainaki kun työkkäristä kun ei ainakaan ihan hirveesti tunnu apua olevan näihin ikinä niin tota... jotain ehkä sen ohella tai sitten ihan työkkärin toimintaan. Tääkin tää firma, niin työkkäri ei ollu ikinä kuullukkaan koko yrityksestä, et ei mikään ihme ettei sieltä ikinä tuu mitään mun suuntaan kun kuitenkin [tietyn alan] yritykset kiinnostaa mut sit ei tiedetä yhtään [tietyn alan] yrityksiä.

No eipä ne [TE-toimistossa] paljoo mitään siinä auta et. Lähettelee niitä ihme työharjottelupaikkoja taas missä pitää tehdä niitä viiden euron tai yhdeksän euron päivärahalla niitä töitä nii... -- No jotain mut sit aina ne on näitä työharjottelupaikkoja mut ei mitään kunnon työpaikkoja ollenkaan.

Yksi haastateltavista nuorista ei ollut onnistunut pääsemään haluamaansa koulutukseen ja hän oli keskeyttänyt toisen alan opinnot, johon oli päässyt sisään. Työttömyytensä aikana nuori oli ohjattu useita kertoja työkokeilu- ja työpajajaksoille, mutta koki jatkuvat työmarkkinatuella ja kulukorvauksella tehdyt työkokeilujaksot turhauttaviksi. Nuori myös koki, ettei esimerkiksi työkokeilua oteta työnhaussa todesta oikeana työkokemuksena, eikä siitä siksi ole todellista hyötyä.

Ku itsekki joutu oleen puol vuotta siel ihme työtuvalla vai mikä se oli, nii vaik tuntu vaan et hajoo pää ni sit jos ois lähteny sieltä kesken kaiken ni sit tota olis tullu vaan karenssi. Ja sit siel joutu vähän niinku väkisin olla.

-- Ku emmä siitä tavallaan niinku siitä mitään loppujen lopuks sellasii kunnon papereita saa sieltä semmosii ni ei se vaikuta mihinkään oikeestaan. -- Hommattais nuorille enemmän palkkatöitä. Ku eihän kukaan oikeesti halua noita orjatöitä tehdä.

Haastateltava ei kokenut työpaja- ja kokeilujaksoista olleen hyötyä, sillä ei saanut sieltä konkreettista paperia osoituksena jaksoista saadusta työkokemuksesta tai osaamisesta. Tämän nuoren kohdalla nousee esiin opinnollistamisen ja vaihtoehtoisten koulutusmuotojen tärkeys nuoren motiivoinnissa.

Työttömien aktivointitoimenpiteet ovat viime aikoina herättäneet keskustelua niin puolesta kuin vastaan. Toisaalta nähdään tärkeänä, että työttömät pyritään aktivointitoimenpitein pitämään kiinni arjessa ja yhteiskunnassa, eikä vastikkeellista työttömyysetuutta voida väärinkäyttää, mutta toisaalta pakottamista ilmaiseen työhön on kritisoitu. Nuorisotakuu-työryhmän toteuttaman nuorten verkkohaastattelun tuloksissa oli havaittu samankaltaisia mielipiteitä. Eräässä haastatteluvastauksessa nuori toteaa, että palkkatyöpaikkoja on vähän ja työelämävalmennuksesta maksettu 9 euron päiväkorvaus ei välttämättä riitä kattamaan kuluja, eikä siksi motivoi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 20.)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Keskeisimpänä johtopäätöksenä voidaan todeta, että yksilöllisestä työhönvalmennuksesta voi olla nuorille hyötyä työllistymisen tukemisessa. Tärkeimpänä hyötynä palvelussa koettiin tuki ja kannustus työnhaussa, sekä konkreettinen apu työnhaun asiapapereiden sekä kontaktien luomisessa. Yksilöllinen työhönvalmennus voi auttaa selkiyttämään nuoren tulevaisuuden suunnitelmia ja saatu tuki ja ohjaus käytännön asioissa voi motivoida työnhakuun paremmin. Haastatellut nuoret olivat tyytyväisiä saamaansa palveluun ja kokivat saaneensa lisää vaihtoehtoja ja apua omaan työllistymiseensä. Kaikki haastatellut nuoret olivat hankkeen kautta saaneet väylän koulutukseen tai työelämään.

Haastatteluaineisto jäi melko niukaksi, joten tulokset eivät ole yleistettävissä suoraan laajemmin, mutta aineistosta ja hankkeesta saadusta kokemuksesta voidaan todeta, että haastatellut nuoret olivat hyötynneet yksilöllisen työhönvalmennuksen toimintamalleista. Samoja tuloksia oli saatu Työhönviejät-hankkeen loppuraporttia varten kerätyssä arviointikyselyissä (Kinnunen 2014, 12).

Nuorilla vaikutti olevan positiivinen ja realistinen käsitys siitä, millaisia ominaisuuksia työnantajat arvostavat työntekijässä. Työelämän vaatavuus ei noussut erityisemmin esiin haastatteluvastauksissa, lukuun ottamatta yhtä nuorta, joka arveli oman alan olevan melko vaativa työhönotossa ja työntekijän ominaisuuksissa. Työllistymisen keskeisenä haasteena nähtiin työpaikkojen vähyys.

Nuoret pitivät yleisesti ottaen kuitenkin tärkeänä koulutusta, erityisesti työharjoittelusta saatavan käytännön työkokemuksen kautta. Tämä kuvastui myös haastatteluaineistosta. Nuoret kaipaavat käytännön työkokemuksia ja monelle ”koulun penkillä” istuminen ei ole mielekästä. Eräs nuorista koki että hänen alansa koulutus on jäänyt jälkeen alan yleisestä kehityksestä ja tämän vuoksi esimerkiksi omalla harrastuneisuudella voisi paremmin kartuttaa alan osaamista ja taitoja.

Yksi Nuorisotakuun keskeisimpiä tavoitteita on, että kouluttamattomat työttömät nuoret hakeutuisivat ensisijaisesti koulutukseen ja suorittaisivat joko ammatillisen tai lukion toisen asteen tutkinnon. Tätä tavoitetta on Nuorisotakuun kautta edistetty koulutustakuulla ja nuorten aikuisten osaamisohjelmalla (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012) sekä hakuvelvoitteella, joka on työttömyysetuuden edellytys (TE-palvelut 2013).

Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi täytyy ylläpitää monipuolisia ohjauspalveluita sekä vahvistaa oppisopimuskoulutusta ja muita työelämälähtöisiä koulutuspolkuja, hyödyntämällä esimerkiksi opinnollistamista työpajoilla, työkokeiluissa ja vaikka harrastustoiminnassa. Ammatillisen koulutuksen laatuun ja työharjoittelujen määrään olisi hyvä panostaa myös tulevaisuudessa. On tärkeää, että nuoren työpajoilta ja työkokeiluista saavuttama osaaminen ja kokemus voitaisiin todentaa näkyväksi, niin nuorelle itselleen kuin myös työelämälle.

Kahden nuoren vastauksissa nousi esiin tyytymättömyys TE-toimiston palveluun. Toinen nuorista koki, ettei TE-palveluissa tiedetty riittävästi häntä kiinnostavan alan yrityksistä eikä hänelle tarjottu riittävästi kyseisen alan työllistymismahdollisuuksia. Toinen taas koki, että hänelle tarjottiin ainoastaan toistuvasti työkokeilupaikkoja, joissa työskentelyä hän ei kokenut hyödyllisenä eikä mielekkäänä, mutta joihin oli pakko kuitenkin osallistua, jotta työmarkkinatuki ei katkea.

Tuntematta yksityiskohtaisesti kummankaan nuoren henkilökohtaista työllistymissuunnitelmaa on mahdotonta arvioida, mitkä seikat tilanteeseen ovat vaikuttaneet. Yksi syy voi olla koulutuspainotteisuus, sillä yksi Nuorisotakuun keskeisimmistä tavoitteista on se, että kouluttamattomat nuoret saisivat ensisijaisesti suoritettua jonkin ammatillisen tutkinnon. Toinen syy voi olla työnantajien korkeat koulutus- ja osaamisvaatimukset. Tästä huolimatta voitaneen todeta, että nuoret tarvitsevat jatkossakin selkeästi yksilöllisempää ja joustavampaa ohjausta ja palvelua työllistymisessään. On myös tärkeää, että nuorille kerrotaan suoraan ja selkeästi eri toimenpiteiden ja palveluiden kohdentamisen syistä ja perusteista.

Huoli TE-palveluiden ohjauksen riittämättömyydestä ja palveluiden etäännyttämisestä nousi esiin myös Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportissa (Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia 2014, 249) sekä kunnille toteutetun Nuorisotakuun arviointikyselyn tuloksissa. Yli 60 % kunnista arvioi, ettei TE-palveluiden ammatinvalinnanohjaus ole tällä riittävää tai palvelun saatavuus on vaikeutunut. TE-palvelut ovat erittäin haastavassa tilanteessa, sillä palveluntarve kasvaa jatkuvasti mutta resursseja ei olla lisäämässä. Nuorten henkilökohtauksen ohjauksen tarve ei vähene verkkopalveluita lisäämällä. (Selkee, Savela & Sjöholm 2015, 42 – 44.)

Työllisyystilanne on nuorille haastava, sillä työpaikkoja on yleisesti ottaen vähän, osaamis- ja koulutusvaatimukset korkeat ja kilpailu työpaikoista kovaa. Moni nuori jää yhä myös vaille koulutuspaikkaa, joka raottaisi ovea työelämään.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön laatiminen on ollut todella haastava ja pitkä prosessi. Työn aihe on alusta asti tuntunut kiinnostavalta ja mielekkäältä, mutta erityisesti teoriaosan kirjoittaminen tuntui haastavalta, sillä työn näkökulma vaihteli ja kehittyi melko pitkään työn edetessä. Tämän vuoksi myös työn aikataulu venyi. Koska oma mielenkiinto aihetta kohtaan on suuri, jouduin tekemään kovasti työtä pitääkseni opinnäytetyön sisällön järkevästi ja tiiviisti rajattuna.

Myös ajankohtaisen lähdemateriaalin etsiminen oli haastavaa, sillä työllisyyteen liittyvät lait, tilastot, käsitteet ja käytännöt muuttuvat nopeasti ja vaihtelevat paljon myös alueellisesti – tämän vuoksi eksaktin ja yleisesti pätevän tietopohjan laatiminen oli haastavaa ja se perustuu vahvasti käytettävissä olevaan ajankohtaiseen verkkomateriaaliin. Jatkuvan muutoksen vuoksi työssä aineistona käytetty teoreettinen kirjallisuus on melko vähäistä, mutta mielestäni perusteltua.

Oman osansa opinnäytetyön haastavuuteen toi hankkeessa työskentely. Ennen opinnäytetyön aloittamista ja vielä kirjoitusvaiheessa pohdin paljon, pystynkö riittävästi irrottautumaan hankkeen työhönvalmentajan roolistani tutkijan asemaan tehdessäni opinnäytetyön aineistonhankinnan omien asiakkaideni parissa. Uskon, että tuttuus vaikutti haastatteluissa vain siinä mielessä positiivisesti, että nuoret uskaltautuivat kertomaan avoimemmin ajatuksistaan, kun tiesimme toisemme paremmin.

Haastattelut ja niiden analysointi sujuivat hyvin. Tässä varmasti auttoi se, että hanketyöskentely oli päättynyt ja olin ehtinyt saada hieman etäisyyttä siihen ennen haastatteluiden alkua. Nuoret olivat haastatteluissa melko niukkasanaisia ja yritin lisäkysymyksin saada hieman laajempia vastauksia, mutta varoin johdattelemasta liikaa. Pohdin, olisinko voinut haastattelutilanteessa syventää kysymyksiä hieman lisää.

Koska nuoria oli todella vaikea tavoittaa haastatteluita varten hankkeen loppuvaiheessa ja sen päätyttyä, jäi tutkimuksen aineisto suunniteltua pienemmäksi. Vaikka opinnäytetyön tulokset eivät aineiston niukkuuden vuoksi ole yleistettävissä, uskon kuitenkin, että tästä huolimatta tutkimuksessa kuuluu työttömien, tukea tarvitsevien nuorten ääni, johon moni samassa tilanteessa oleva voinee samaistua. Haastatteluaineistosta nousi esiin mielenkiintoisia näkökulmia siihen, millaisiin asioihin olisi tärkeää kiinnittää huomiota nuorten työllistymisen tukemisessa ja työttömyyden vähentämisessä.

Työskentely Työhönviejät-hankkeessa oli todella mielenkiintoinen kokemus. Haastavinta itse hankkeessa oli sen lyhyt kesto, sekä toimintamallien suunnittelu ja toteutus käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa. Tärkeää oli ottaa jo suunnitteluvaiheessa huomioon hankkeen päättymisen vaikutus nuorten tilanteeseen sekä asianmukaiseen jatko-ohjaukseen.

Asiakasprosessissa keskityttiin vahvasti asiakaslähtöisyyteen ja nuoren kuulemiseen: Valmennuksessa haluttiin kuulla nuorelta itseltään mikä hänen tilanteensa ja suunnitelmansa on, ja lähteä pohtimaan vaihtoehtoja yhdessä. Hankkeessa koettiin myös tärkeäksi, ettei nuorelta lähtökohtaisesti kysellä terveydentilaan liittyviä asioita tai diagnooseja, vaan luotetaan siihen että nuori itse ottaa puheeksi työkykyään tai elämäänsä muuten rajoittavat tekijät. Ajatuksena oli lähteä pohtimaan nuoren vaihtoehtoja hänen taidoistaan, vahvuuksistaan ja mielenkiinnonkohteistaan käsin – ei ainoastaan negatiivisista rajoittavista asioista käsin. Tarkoituksena oli kannustaa ja innostaa nuorta toimimaan aktiivisesti vaikka pienin askelin tavoitteitaan ja jopa unelmiaan kohti mahdollisista rajoitteista huolimatta.

Hankkeen alkuvaiheessa mietitytti, suostuvatko ja sitoutuvatko nuoret vielä yhden lisäpalvelun asiakkaaksi: Työtön nuori kun asioi jo valmiiksi melkoisessa palveluviidakossa TE-toimiston, Kelan sekä mahdollisesti myös sosiaalitoimen ja etsivän nuorisotyön kanssa. Tämä huoli osoittautui turhaksi, sillä suurin osa palveluun tulleista nuorista sitoutui tapaamisiin ja suhtautui palveluun positiivisesti.

Hankkeen aikana pohdimme yhteistyökumppaneiden kanssa tähän vaikuttavia seikkoja. Yksi syy voi olla palvelun vapaaehtoisuus. Joidenkin kohdalla työhönvalmennukseen osallistumisesta oli sovittu TE-toimistossa, mutta pääasiallisesti työhönvalmennukseen osallistuminen oli nuoren itse päätettävissä ja valittavissa.

Pohdimme myös mikä merkitys nuorten sitoutumiseen oli esimerkiksi sillä, että toimintaa järjesti kolmannen sektorin toimija eikä viranomaisaho. Yhteistyökumppaneiden näkökulmasta positiivisena nähtiin myös palvelun liikkuvuus: Työhönvalmentajat jalkautuivat tarvittaessa sinne missä nuoret liikkuvat ja tapaamispaikoissa joustettiin nuoren toiveiden mukaan.

Lisäksi pohdittiin, mikä merkitys oli sillä, että hankkeen työhönvalmentajat olivat itsekkin nuoria ja ikänsä puolesta hankkeen kohderyhmää, jolloin ohjaus ja työskentely tapahtuivat ikään kuin nuorelta nuorelle -periaatteella? Nämä seikat eivät kuitenkaan nousseet esiin opinnäytetyön haastatteluaineistosta, vaan nuorten sitoutumisen motivaation lähteenä vaikutti toimivan ensisijaisesti nuorten aito halu saada tietoa työnhakuun liittyvistä asioista sekä parantaa työllistymismahdollisuuksiaan.

Hankkeelle ja siinä toteutetulle työhönvalmennukselle tuntui olevan tilausta yhteistyökumppaneiden näkökulmasta, mikä selviää myös Työhönviejät-pilotin virallisesta loppuraportista (Kinnunen 2014). Työhönviejät-hankkeen yksilöllisen työhönvalmennuksen asiakasmäärä oli huipussaan lähes hankkeen alusta asti. TE-palveluilla oli ja on edelleen valtava asiakaspaine, samoin kuin etsivällä nuorisotyöllä, joten lisäpalvelut ja eri tahojen välinen tiivis yhteistyö nuorille tulivat tarpeeseen.

Hankkeen loppuraporttia varten yhteistyökumppaneilta kerätyssä palautteessa todettiin, että etsivän nuorisotyön näkökulmasta Työhönviejät-hankkeen työhönvalmennus kevensi kevään yhteishakuun ja kesätyöhakuun liittyvää ohjauspainetta, ja vapautti sitä kautta saatuja resursseja nuorten arjen

ja muun elämän tukemiseen. Toiminnalle toivottiin jatkuvuutta. Työhönviejät-hankkeessa erityisen hyödylliseltä vaikutti se tapa, miten eri toimijat toimivat yhteistyössä ja ketjuttivat palveluitaan nuoren kannalta järkeväksi kokonaisuudeksi.

Opinnäytetyön tuloksena voidaan todeta, että yksilöllisen työhönvalmennuksen toimintamallit olivat onnistuneita ja hyödyllisiä nuorten työllistymisen tukemisessa. Viranomaistahojen sennitellässä valtaviin asiakasmäärien kanssa on selvää, että myös muilla toimijoilla, kuten kolmannen sektorin toimijolla, ja palveluiden välisellä yhteistyöllä on tärkeä rooli nuorten tukemisessa. Nuorten työttömyyden vähentämiseksi on tärkeää kehittää ja ylläpitää monipuolisia toimintamalleja ja palveluita, sillä peruspalvelut eivät tavoita kaikkia. Opinnäytetyön tuloksilla on mielestäni tärkeä tehtävä nostaa esiin nuorten kokemuksia hyväksi havaitusta toimintamallista ja käytännöstä, joka voi edistää nuorten työllistymistä sekä Nuorisotakuun tavoitteita.

Opinnäytetyöstä herää runsaasti kiinnostavia näkökulmia jatkotutkimuksiin. Erityisen mielenkiintoista olisi tietää, millaisia tuloksia työhönvalmennuksella saataisiin nuorten parissa hieman pitkäkestoisemmalla ja intensiivisemmällä palvelulla. Opinnäytetyötutkimuksen ulkopuolelle rajautuivat myös kokemukset hyvän valmentajan tai ohjaajan ominaisuuksista. Työhönviejät-hankkeen jälkeen on myös paljon mietityttänyt, miten hankkeeseen osallistuneet nuoret ovat edenneet ja pärjänneet hankkeen jälkeen ja millaisena he näkevät valmennuksesta saadun hyödyn nykyisessä tilanteessaan. Yleisellä tasolla itseäni jäi mietityttämään nuorten syvällisemmät näkemykset työttömyydestä, syrjäytymisuhasta sekä monista joidenkin jopa pakkotoimenpiteinä pitämistä aktivointitoimista.

Opinnäytetyön tekeminen oli prosessi, jonka ansiosta opin paitsi itsestäni myös tutkimuksen tekemisestä valtavasti. Sekä opinnäytetyöprosessista että Työhönviejät-hankkeesta työskentelystä jäi valtavasti kiinnostusta ja intoa työskennellä jatkossakin nuorten parissa, hanke- ja projektitoiminnassa sekä erityisesti nuorten palveluiden kehittämisessä.

LÄHTEET

- Bovallius-ammattiopisto. 2015. Opinnollistaminen. Viitattu 22.5.2015. <https://www.bovallius.fi/web/ammattiopisto/opinnollistaminen>
- Ek, E., Saari, E., Viinamäki, L., Sovio, U. & Järvelin, M-R. 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Eskola, J. 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin II. 2. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 159 – 183.
- Gretchel, A., Paakkunainen K, Souto A-M. & Suurpää L. (toim.). 2014. Johdanto. Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia., 40–42. Viitattu 20.5.2015. PDF-tiedosto. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/ja/nuorisotakuun_arki_ja_politiikka.pdf
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 13.–14. osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys. 2013. Työhönviejät / Opit käyttöön – hanke. Hankesuunnitelma. [Julkaisematon lähde.]
- Härkäpää, K., Harkko, J., Lehikoinen, T. 2013. Työhönvalmennus ja sen kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 128. Helsinki: Keelan tutkimusosasto. Viitattu 18.3.2015. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42487/Tutkimuksia128.pdf?sequence=1>
- JTYPL, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta nro 916/2012. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 4.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120916>.
- Kinnunen, R. 2014. Tukea nuorten poluille. Palvelukokeiluja nuorisotakuun tukemiseksi Hämeenlinnan seudulla. Sosiaalikehitys Oy. Viitattu 1.9.2014. <http://www.sosiaalikehitys.com/uploads/Tyohonviejat%20loppuraportti%202014.pdf>
- Nenonen, T. & Kajanoja, J. 2012. Paltamon Työtä kaikille -kokeilun prosesseja, haasteita ja onnistumisia 2009–2012. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi. Paltamon työllistämismallin arviointitutkimus 2009–2012. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 22.5.2015. Tampere: Juvenes Print–Suomen Yliopistopaino. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103035/URN_ISBN_978-952-245-788-2.pdf?sequence=1

Nivala, E. & Saastamoinen, M. 2010. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa Nivala E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. 2. uud.p. Helsinki: Yliopistopaino, 8–26.

Nuorisolaki 27.1.2006/72. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 4.4.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorisotakuu. n.d. Nuorten palkkatuki eli Sanssi-kortti. Viitattu 22.5.2015. http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/toihin/miten_saat_tyota/palkkatuki_ja_sanssi-kortti

Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d. Nuorten aikuisten osaamisohjelma. Viitattu 22.5.2015. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/osaamisohjelma/>

Pohjantammi, I. 2013. Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajapalvelut monialaisessa palveluyhteistyössä. Rajanylittäjät-hanke. Sosiaalikehitys Oy. [Lähde ei enää saatavilla.]

Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino Oy.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino.

Romppainen, R. 2013. Työnhakuklubi. Teoksessa Kokko, R-L., Nenonen, T., Martelin, T. & Koskinen, S. (toim.) Työllisyys, terveys ja hyvinvointi – Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013. Hankkeen loppuraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.5.2015. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino, 36–39. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110702/THL_RAP2013_018_verkko.pdf?sequence=1

Selkee, J., Kallio-Savela, M., & Sjöholm, K. 2015. Nuorisotakuu 2015 – Kunnille suunnatun kyselyn tuloksia. Suomen kuntaliitto. Viitattu 22.5.2015. PDF-tiedosto. <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2015/03/nuorisotakuu/nuorisotakuun%20seurantakyselyn%20raportti2015.pdf>

TE-palvelut. 2015. Jos jäät työttömäksi. Alle 25-vuotiaat ilman tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Viitattu 5.4.2014. http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/jos_jaat_tyottomaksi/tyottomyysturva/alle_25vuotiaat/index.html

TTTL, laki toimeentulotuesta nro 30.12.1997/1412. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 4.4.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuusa, M., Pitkänen, S., Shemeikka, R., Korkeamaki J., Harju, H., Saares, A., Pulliainen, M., Kettunen, A. & Piirainen, K. 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 15/2014. Viitattu 20.5.2014. PDF-tiedosto. https://www.tem.fi/files/39775/TEMjul_15_2014_web_14052014.pdf

Työhönviejät-hanke. 2014. Toimintaraportti. [Julkaisematon lähde]

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. TEM-raportteja 8/12. PDF-tiedosto. Viitattu 28.3.2014. [http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_-tyoryhman_raportti_\(2\).pdf](http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_-tyoryhman_raportti_(2).pdf)

Ulvinen, V-M. 2014. Syrjäytymisen ja nuorisotakuun välisestä suhteesta. Teoksessa Gretchel, A., Paakkunainen K., Souto A-M. & Suurpää L. (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia., 40–42. Viitattu 20.5.2015. PDF-tiedosto. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/nuorisotakuun_arki_ja_politiikka.pdf

Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry. 2015. Työpajatoiminta Suomessa. Viitattu 22.5.2015. <http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/>

Välimaa, A., Ylipaavalniemi, P., Pikkusaari, S. & Hassinen, M. 2012. Sosiaalisen työllistämisen toimiala – palveluilla tasa-arvoa työllistyyteen. Valtakunnallinen työpaja yhdistys ry. ja VATES-säätiö. Viitattu 28.3.2014 PDF-tiedosto. <http://www.vates.fi/service.cntum?serviceType=serviceDocumentSection&documentId=50955&forceDownload=true>

Ylikännö, M. & Jolkkonen, R. 2013. Nuorten työllistyminen. Teoksessa Kokko, R-L., Nenonen T., Martelin T. & Koskinen, S. (toim.) Työllisyys, terveys ja hyvinvointi – Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013. Hankkeen loppuraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino, 167–175. Viitattu 22.5.2015. PDF-tiedosto. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110702/THL_RAP2013_018_verkko.pdf?sequence=1

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Miia Aaltonen
Opinnäytetyö
Hämeen Ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö toteutetaan luottamuksellisesti ja nimettömänä.

Hankkeessa toteutetun työhönvalmennuksen palautekysely

Haastattelukysymykset:

Taustatiedot

- nimi, sukupuoli ja ikä
- koulutus: valmiit tutkinnot sekä kesken jääneet opinnot
- tämänhetkinen työtilanne

Työelämäkysymykset

- Millaista työkokemusta sinulla on?
- Mihin haluaisit työllistyä ja miksi?
- Onko työllistyminen vaikeaa?
- Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeimpiä työnhaussa ja työllistymisessä?
- Millaisia työntekijöitä työnantajat sinun näkökulmastasi haluavat?
- Mikä on mielestäsi tärkein ominaisuus työntekijässä?

Työhönvalmennus

- Kuka sinulle kertoi Työhönviejät-hankkeesta ja työhönvalmennuksesta?
- Kuinka ohjauit työhönvalmennukseen?
- Millaisiin asioihin kaipasit apua?
- Kuinka monta kertaa tapasit tai olit yhteydessä työhönvalmentajaan?
- Oliko tapaamisia ja yhteydenpitoa mielestäsi riittävästi?
- Millaista apua tai tukea työhönvalmennuksesta sait?
- Ovatko jotkut asiat muuttuneet työhönvalmennuksen jälkeen (esim. työllistymisessä, työnhaussa)? Mitkä?
- Saitko työhönvalmennuksen kautta jotakin uutta tietoa? Mitä?
- Mistä olisit halunnut saada enemmän tietoa työhönvalmennuksen kautta?
- Oliko työhönvalmennus mielestäsi hyödyllistä? Miksi?
- Kenelle suosittelisit työhönvalmennusta?
- Miten työhönvalmennusta pitäisi kehittää?
- Millä tavalla tai millaisilla palveluilla nuorten työllistymistä voisi mielestäsi tukea paremmin?

HAASTATTELUSUOSTUMUS

SUOSTUMUS

Olen Miia Aaltonen ja opiskelen Hämeen Ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa Sosionomi (AMK) -tutkintoa. Teen opinnäytetyötä nuorten työllistymisestä sekä erityisesti Työhönviejät-hankkeen yksilöllisen työhönvalmennuksen hyödyllisyydestä. Työhönviejät-hanketta toteutti Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa työhönvalmennuksen hyödyllisyydestä sekä siitä, miten nuorten työllistymistä tukevia palveluita voitaisiin kehittää.

Opinnäytetyössäni ensiarvoisen tärkeää on tuoda nuorten omia mielipiteitä ja kokemuksia esiin. Tutkimus toteutetaan haastattelemalla valmennukseen osallistuneita nuoria. Aineiston laajuudesta johtuen haastattelut nauhoitetaan. Aineistoa käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti eikä haastateltavia voida tunnistaa opinnäytetyöstä. Tietojasi ei luovuteta eteenpäin.

Suostun osallistumaan opinnäytetyötutkimukseen.

Päivämäärä ja paikka _____

Allekirjoitus ja
nimenselvennys _____